

инфляция, т.к. увеличивая величины активов и пассивов банка, она уменьшает в то же время его собственный капитал. Другим фактором является неустойчивый характер экономики нашей страны, ведущий к нестабильному получению банком доходов. Кроме того, растущие издержки, в частности, частые колебания процентов по депозитам, в дальнейшем могут привести банк к уменьшению прибыли – главному источнику устойчивого роста капитала.

Дальнейшее исследование в данном направлении будет способствовать улучшению финансового состояния банковской системы Украины в целом, а также поможет выявить наиболее важные факторы для эффективного управления капиталом банка как основы его финансовой стабильности.

Источники и литература

1. Закон Украины «О банках и банковской деятельности» от 07.12.2000 № 2121-III
2. Капитал коммерческих банков на 1.12.2008 // Бизнес. – 2008. – № 42. – С. 24.
3. Стойко О.Я. Банківські операції. –К.: Лібра, 2000. – 258 с.
4. К.Д. Вальравен. Управление рисками в коммерческом банке. Институт экономического развития Мирового банка, 1997.
5. Національний банк України. Грошова і банківська статистика - www.bank.gov.ua.
6. Тиркало Р.І. Банківська справа. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.

Брушко Г. В.

УДК 658.14.17

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

Вступ. Управління оборотними активами є однією з досить складних проблем в системі управління фінансами підприємств, яка ще ґрунтовно не досліджена в сучасній економічній науці. Підходи дослідників в основному зводяться до виділення методів, принципів функцій, завдань, механізмів управління фінансами підприємств. Окремі науковці виділяють цілі, завдання, принципи, функції, методи управління активами. Що стосується оборотних активів, то пошук науковців обмежується обґрунтуванням окремих характеристик, які визначають процес управління ними.

Однак, на нашу думку, вдосконалення управління оборотними активами підприємств значною мірою залежить від комплексного розгляду мети такого управління, завдань, вирішення яких дозволить досягти поставленої мети, принципів, на яких має базуватися управління ними, функцій, що виконуватимуться у процесі управління, методів, які доцільно застосовувати.

Постановка завдання. Метою даної статті було визначення методології управління оборотними активами в сучасних умовах. У процесі дослідження цієї проблеми було поставлено завдання сформулювати методологічні засади управління оборотними активами, визначити фактори, які впливають на даний процес, а також виділити етапи такого управління, які б давали можливість його реалізовувати в практичних умовах. Проведені дослідження дали змогу сформулювати методологічні засади управління оборотними активами підприємств.

Об'єктом дослідження є оборотні активи підприємства.

Предметом дослідження є управління оборотними активами на сучасному етапі.

Основна частина. Основну мету управління оборотними активами доцільно трактувати наступним чином: забезпечення оптимальних обсягів всіх їх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення такої мети пов'язано з двома основними факторами.

По-перше, що швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорцій між ними, які повинні забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності. По-друге, управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їх складової. Для досягнення основної мети, управління оборотними активами повинно бути направлено на вирішення певних завдань. Ми виділили п'ять найсуттєвіших завдань. Реалізація першого завдання має здійснюватися шляхом обґрунтування співвідношення між необоротними та оборотними активами. Незважаючи на те, що оборотні активи є мобільною частиною майна підприємства, рішення про співвідношення між цими складовими активів слід приймати на основі врахування виду діяльності підприємства та умов функціонування. Зменшення або збільшення обсягів оборотних активів порівняно з обсягами необоротних, має обумовлюватися об'єктивною необхідністю підприємства. Оптимізація обсягів всіх складових оборотних активів досягається за рахунок обґрунтування величини дебіторської заборгованості, потреби у запасах, грошових коштах. Обсяги поточних фінансових інвестицій мають регулюватися у відповідності з потребою у грошових коштах. Визначати оптимальні обсяги всіх складових оборотних активів необхідно на основі їх аналізу за попередні періоди, розроблених бюджетах реалізації продукції, бюджетах грошових коштів, інформації про ринки постачальників, ринки покупців та фінансові ринки. Забезпечення ефективного використання всіх складових оборотних активів обумовлюється раціональною організацією роботи на підприємстві фінансового відділу, а також відділів маркетингу, збуту, логістики. Вирішуючи дане завдання, необхідно зважувати на те, що ефективне використання дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, запасів можливе за умови врахування взаємозв'язку, який існує між ними. Наступне

завдання - контроль за обсягами оборотних активів та поточних зобов'язань реалізується шляхом дослідження динаміки обсягів оборотних активів та поточних зобов'язань, темпів їх приросту, величини чистих оборотних активів, тривалості обороту дебіторської та кредиторської заборгованостей. Аналіз впливу обсягів оборотних активів на фінансовий стан підприємства забезпечуються шляхом розрахунку відповідних показників (більш детальноше вони будуть розглянуті у третьому розділі), які відображають поточний стан ліквідності та платоспроможності підприємства.

З метою та завданнями управління оборотними активами тісно пов'язані принципи, на яких даний процес повинен базуватися, та функції, здійснення яких забезпечить реалізацію поставлених завдань. Слід зазначити, що в економічній літературі науковцями виділяються принципи, функції управління активами [1, с. 76], а принципи та функції управління оборотними активами не обґрунтовуються. Пропонуємо до принципів управління оборотними активами віднести наступні:

1. Принцип взаємопов'язаності. Згідно цього принципу, управління оборотними активами здійснюється у межах загальної системи управління фінансами підприємств, оскільки будь-яке управлінське рішення прямо або опосередковано впливає на ефективність діяльності підприємств.

2. Принцип своєчасності. Враховуючи цей принцип кожне управлінське рішення щодо формування та використання кожної складової оборотних активів має прийматися своєчасно та на основі отримання оперативної достовірної інформації.

3. Принцип координації. Даний принцип спрямовуватиме управлінців підприємств на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотних активів з рішеннями щодо поточних зобов'язань.

4. Принцип безперервності. У межах такого принципу, управління оборотними активами розглядається як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність та платоспроможність підприємства.

5. Принцип оптимальності. Виходячи з цього принципу, кожне управлінське рішення щодо визначення обсягів оборотних активів та всіх їх складових направляється на знаходження їх оптимального розміру.

6. Принцип раціональності. Цей принцип означає, що усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства.

До основних функцій управління оборотними активами можна віднести такі:

1. Контрольну. Реалізація цієї функції пов'язана зі створенням системи постійного контролю за обсягами оборотних активів і, в результаті, за станом ліквідності та платоспроможності підприємства.

2. Стабілізуючу. В процесі реалізації цієї функції повинен забезпечуватися достатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, що є досить важливим для стабільного його функціонування та подальшого розвитку.

3. Аналітичну. Реалізація цієї функції забезпечує проведення постійного аналізу стану оборотних активів та всіх їх складових, порівняння обсягів оборотних активів з поточними зобов'язаннями, дослідження їх динаміки, здійснення аналізу факторів, які впливають на стан оборотних активів.

Разом із функціями, управління оборотними активами має здійснюватися шляхом відповідних методів планування, контролю, обліку, оцінки, аналізу.

Охарактеризовані методологічні засади управління оборотними активами є необхідною умовою для створення ефективних механізмів формування та використання на підприємствах оборотних активів. Але успішна реалізація даного процесу значною мірою залежить від врахування факторів, які впливають на обсяги оборотних активів, обґрунтування напрямів та етапів його здійснення. З'ясування зазначених характеристик вимагає попереднього дослідження економічної сутності складових оборотних активів. А саме: дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, запасів.

З урахуванням економічної сутності дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, запасів можна констатувати, що ефективне управління оборотними активами значною мірою залежить від врахування особливості кожної їх складової. Саме тому управління оборотними активами вітчизняних підприємств слід здійснювати шляхом реалізації трьох процесів: 1) управління дебіторською заборгованістю, 2) управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями, 3) управління запасами (рис. 1.).

Особливість розробленого підходу полягає в тому, що в його межах виділяється три складових управління оборотними активами, а не чотири які пропонуються Маргасовою В. Г. [2, с. 27]. З нашого погляду, не має сенсу розмежовувати управління грошовими коштами з управлінням поточними фінансовими інвестиціями, оскільки управління однією складовою значною мірою визначає управління іншою. Поряд з цим, запропонований нами підхід, по-перше, базується на взаємозв'язку, що існує між залишками грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями, та, по-друге, враховує необхідність паралельного здійснення на підприємстві управління грошовими потоками та управління залишками грошових коштів і поточними фінансовими інвестиціями.

Перший етап управління оборотними активами передбачає обґрунтування не тільки величини оборотних активів та їх складової, але й найраціональнішої для конкретного підприємства стратегії їх фінансування. Розрахунок потреби в оборотних активах здійснюється шляхом використання відповідних методів. Одні науковці пропонують застосовувати методи нормування (аналітичний, коефіцієнтний,

прямого розрахунку) [3, с. 125-133], а інші – обґрунтовують можливості використання кумулятивного (потреба визначається множенням загальної тривалості відволікання коштів в оборотні активи протягом операційного циклу на середньоденні їх витрати) та елективного (потреба розраховується обчисленням загальних витрат ресурсів, які авансуються у сировину, заробітну плату, загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати на збут та заморожуються в окремих позиціях оборотних активів) методів. [4, с. 486]. На нашу думку, механізм нормування певної мірою є застарілими, оскільки, з одного боку, завищує потребу в виробничих запасах, незавершеному виробництві, запасах готової продукції, а з іншого, не враховує таких важливих складових оборотних активів як дебіторська заборгованість та грошові кошти, оптимальні величини яких також потрібно обґрунтовувати. Також, слід зазначити, що в цілому охарактеризовані методи дають можливість лише приблизно розрахувати прогнозу потребу в оборотних активах, оскільки вона можуть змінюватися.

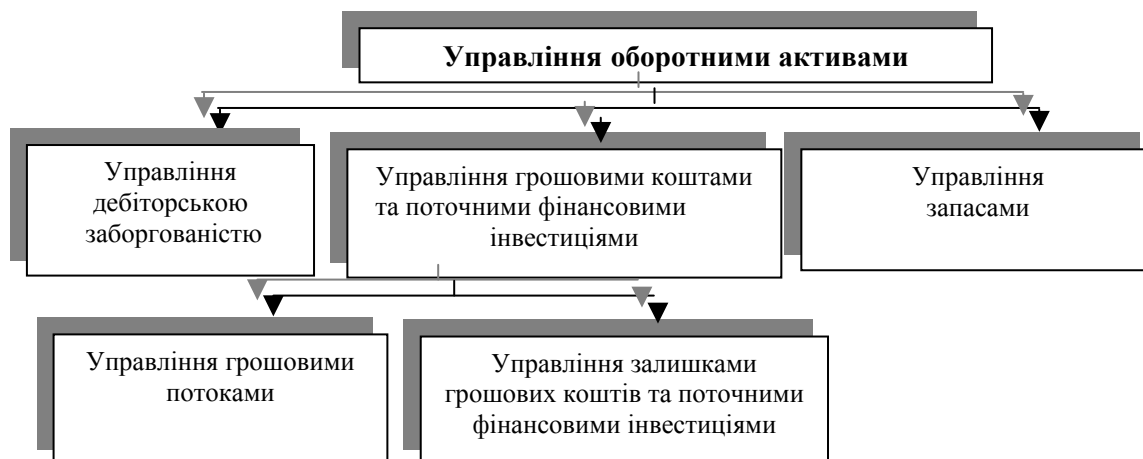

Рис. 1. Складові управління оборотними активами

Джерело: власна розробка

Висновки. Як бачимо, управління оборотними активами має базуватися, по-перше, на вимогах зовнішнього законодавства (на рівні держави), по-друге, на вимогах внутрішніх положень та інструкцій (на рівні підприємств). Зовнішня нормативна інформація дозволить з'ясувати вимоги щодо оформлення господарських договорів, виконання господарських зобов'язань, особливостей відображення запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій, грошових коштів в бухгалтерському фінансовому обліку, правил та норм зберігання, пакування, перевезення виробничих запасів і запасів готової продукції, порядку проведення інвентаризації та утилізації. Внутрішня нормативна інформація забезпечить регулювання процесів управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами в межах діяльності підприємства. З нашої точки зору, для підвищення ефективності управління оборотними активами внутрішня нормативна інформація повинна обґрунтовуватися шляхом розробки на підприємстві визначених положень, які мають включати основні характеристики процесів управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами та базуватись на відповідних методиках.

Джерела та література

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. / И. А. Бланк. – Т.1. – К.:Ника-центр,1999. – 592с.
2. Маргасова В.Г. Управление оборотным капиталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства (на базі харчової промисловості). Дис. канд. екон. наук: 08.04.01. / В. Г. Маргасова / Науково-дослідний фінансовий інститут Міністерства фінансів України. – Київ. – 2005. – 216 с.
3. Бондар Н.М. Економіка підприємства/ Н. М. Бондар : Навч. посіб. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 400 с.
4. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник / О. О. Терещенко – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.